

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до проведення практичних занять, виконання
самостійної роботи з дисципліни «Методологія науко-
вих досліджень» для здобувачів вищої освіти за освітнім сту-
пенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціаль-
ності 072 «Фінанси, банківська справа
страхування та фондовий ринок»**

Методичні вказівки до проведення практичних занять, виконання самостійної роботи з дисципліни «Методологія наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Укл. Н.Г. Фатюха – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2025.- 80с.

Укладач: к.е.н., доцент Н.Г. Фатюха

Рецензент: к.с.н., доцент О.П. Зоря

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент О.Г. Лищенко

Затверджено
на засіданні кафедри
«Облік та фінанси»
Протокол № 9
від 14 травня 2025 р.

Рекомендовано
до видання НМК БТЕ
Протокол № 7
від 18 травня 2025 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами і формами занять	6
2. Зміст дисципліни за модулями і темами	8
3. План лекцій	13
4. Плани семінарських занять та самостійної роботи	16
5 Питання до іспиту з дисципліни «Методологія наукових досліджень»	75
7. Використана література	76
6. Рекомендована література	77
Додаток А. Приклад бланку рецензії	79

ВСТУП

Об'єктивною тенденцією світового розвитку в умовах сьогодення є те, що наука стала провідним фактором прогресу. Вирішення соціально-економічних проблем держави та її стратегічний розвиток вимагають перш за все наукового обґрунтування. Тому основою суспільного розвитку стає інтелектуальний працівник, який має відзначитися високою компетентністю і здатністю до самостійного творчого вирішення проблем, вмінням поновлювати та розширювати базові знання, використовувати у своїй роботі все нове, що з'являється в науці та практиці, застосовувати новітні методи організації роботи та ін.

Оволодіння дисципліною «Методологія наукових досліджень» дозволить майбутнім магістрам розвинути компетентності в проведенні наукових досліджень.

Мета: формування теоретичних знань та набуття практичних вмінь і навичок використання сучасної методології, методів, прийомів з метою проведення наукових досліджень; формування цілісного уявлення про науково-дослідницький процес; освоєння навичок формування і використання усвідомленої методологічної позиції наукового дослідження; вдосконалення вмінь у пошуку, доборі й опрацюванні наукової інформації, у точному формулюванні мети, завдань і висновків дослідження.

Завдання:

- вивчення теорії та методологічних засад наукових досліджень;
- формування у здобувачів вищої практичних навичок і вмінь щодо дослідницького процесу;
- формування професійних здібностей, спрямованих на вирішення наукових проблем.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК1.
2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми ЗК4.
3. Навички міжособистісної взаємодії ЗК6.

Фахові компетентності:

1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності СК01.

2. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування СК04.

3. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування СК06.

4. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування СК07.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності. РН01.

Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності РН 03.

Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування РН 04.

Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях РН 06.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

з розподілом навчального часу

за темами і формами занять

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
лк		пр	лаб	інд	с.р.	лк		пр	лаб	інд	с.р.	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1.1 Методологія, структура, функції та методи наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку												
Тема 1. <i>Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні</i>	11	4	1			6	9	-	-			9
Тема 2. <i>Міждисциплінарні підходи та методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</i>	11	3	1			7	11	1	-			10
Тема 3. <i>Система методів наукових досліджень у фінансовій науці</i>	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема 4. <i>Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</i>	9	2	1			6	10	1	-			9
Тема 5. <i>Формування вченого як особистості</i>	9	2	1			6	9	-	-			9
Тема 6. <i>Авторський профіль</i>	9	2	1			6	9	-	-			9
Разом за змістовим модулем 1	60	15	7			38	60	3	1			56

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 2												
Змістовий модуль 2.1 Практичні аспекти організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку												
Тема 1. <i>Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</i>	11	2	1			6	9	-	-			9
Тема 2. <i>Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження</i>	11	3	1			7	11	1	-			10
Тема 3. <i>Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку</i>	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема 4. <i>Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи: вимоги до змісту та оформлення</i>	9	4	1			6	10	1	-			9
Тема 5. <i>Наукові школи. Кваліфікаційні рівні. Наукові звання та ступені</i>	9	2	1			6	9	-	-			9
Тема 6. <i>Способи захисту наукових результатів</i>	9	2	1			6	9	-	-			9
Разом за змістовим модулем 2	60	15	7			38	60	3	1			56
Усього годин	120	30	14			76	120	6	2			112

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ І ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1. Методологія, структура, функції та методи наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Тема 1. Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні

Сутність та функції науки. Причини виникнення науки. Поняття науки. Функції науки. Система наукових знань.

Донаукове пізнання та ранні етапи становлення науки. Процес еволюції науки. Характерні риси донаукового пізнання. Алгоритми наукового дослідження.

Ретроспектива становлення сучасної науки. Характеристика етапів розвитку науки.

Характеристика структурних елементів науки. Завдання науки. Ознаки науки. Науковий факт, ідея, гіпотеза закон, принципи, судження, умовивід. Функції наукової теорії.

Визначальні параметри та види наукового дослідження. Мета, об'єкт, предмет наукового дослідження. Форми та методи наукових досліджень. Основні галузі наук в Україні.

Еволюція та сучасність фінансової науки. Характеристика етапів розвитку фінансової науки. Характерні акценти в сучасній фінансовій науці.

Тема 2. Міждисциплінарні підходи та методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Сутність міждисциплінарного дослідження. Основні характеристики та принципи міждисциплінарних досліджень. Переваги та недоліки міждисциплінарного дослідження. Процедура проведення та оформлення результатів міждисциплінарних досліджень.

Поняття методології наукової діяльності. Визначення методології. Ознаки методології.

Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Діалектика, як метод пізнання природи, суспільства і

мислення. Загальнонаукові принципи дослідження: історичний, термінологічний, системний, функціональний, когнітивний або пізнавальний та ін.

Конкретно наукова методологія. Методи і техніка дослідження. Синергетичний підхід. Інформаційний підхід. Аксиологічний або ціннісний підхід. Моделювання. Напрями пошуку методологічних основ наукових досліджень.

Рівні методів наукових досліджень. Характеристика методів наукового пізнання та їх види.

Тема 3. Система методів наукових досліджень у фінансовій науці

Методи і техніка наукової роботи. Метод. Методика. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування і конкретизація, аналогія та моделювання. Конкретно-наукові (спеціальні) методи пізнання.

Використання методів наукового пізнання. Характеристика методів наукового пізнання.

Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень. Характеристика методів, що застосовують на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень: абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання та ін.

Методи теоретичних досліджень. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Формалізація. Аксиоматичний метод.

Застосування логічних законів і правил. Характеристика логічних законів: закону тотожності, закону протиріччя, закону виключення третього і закону достатньої підстави. Аргументація і способи спростування.

Об'єкт і предмет наукового дослідження. Науково-дослідний процес. Об'єкт і предмет наукового дослідження.

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Характеристика інформаційного забезпечення наукових досліджень. Характерні ознаки інформації. Класифікація інформації. Поділ інформації на якій базуються наукові дослідження: міститься у

первинних або вторинних документах. Характеристика первинних або вторинних документів. Поняття про первинну та вторинну інформацію.

Принципи збору інформаційного матеріалу. Характеристика принципів збору інформаційних матеріалів для наукових досліджень.

Тема 5. Формування вченого як особистості

Формування вченого як особистості. Рівні творчої діяльності. Зміст діяльності викладача. Компоненти труднощів викладача. Типологія учених.

Особливості розумової праці. Характеристика розумової праці.

Тема 6. Авторський профіль

Авторський профіль. Ідентифікатор автора.

ORCID (Open Researcher and Contributor ID). Основна мета створення ORCID. Створення профілю.

Publons (Researcher ID). Можливості використання Publons для науковця. Реєстрація ResearcherID.

Google Академія (Google Scholar). Пошук цифрової або фізичної копії статей, онлайн або в бібліотеках через Google Scholar. Створення облікового запису.

Scopus Author ID. Основні критерії відбору до бази даних Scopus. Створення облікового запису.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Тема 1. Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Стадії наукового дослідження. Етапи наукового дослідження та їх характеристика.

Генерування та ідентифікація наукової ідеї. Етапи роботи з науковими ідеями.

Гіпотеза наукового дослідження. Основні вимоги до формулювання наукових гіпотез.

Моніторинг стану обраної проблеми. Основні етапи вибору проблеми наукового дослідження.

Вибір теми наукового дослідження. Види тем наукового

дослідження.

Формування структурних елементів наукового дослідження. Характеристика структурних елементів наукової роботи. Класифікація завдань наукового дослідження. Класифікація об'єктів наукового дослідження.

Порядок складання плану наукової роботи. План наукової роботи. Його етапи.

Тема 2. Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження

Особливості та основні ознаки наукового стилю мови. Ознаки наукового стилю. Порівняння специфіки художнього та наукового стилів мови. Різновиди наукового стилю та їхня характеристика.

Загальний порядок оформлення наукової роботи. Вимоги до специфіки наукового тексту. Характеристика елементів наукових робіт: анотація, вступ, основна частина, висновки, додатки.

Порядок формування окремих елементів наукової роботи. Вимоги до структурних елементів наукової роботи - графічних матеріалів (рисунок, графіки, схеми, діаграми, фотознімки, кресленики та ін.), та таблиць, переліки, примітки, виноски, формули, рівняння, посилання та додатки.

Оформлення списку використаних джерел та посилань на нього. Способи розміщення джерел інформації у списку використаних джерел. Національні стандарти, які містять норми щодо оформлення бібліографічної інформації у науковій роботі.

Академічна доброчесність. Плагіат у наукових публікаціях: види та сервіси перевірки тексту на унікальність. Дотримання правил академічної доброчесності. Поняття, види та ознаки класифікації плагіату. Інструменти пошуку плагіату.

Тема 3. Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Наукова стаття. Функції наукових публікацій. Характерні риси наукових статей. Структурні елементи наукової статті. Обсяг авторського аркуша.

Структура наукового реферату і наукових тез. Види рефератів. Структура розширених (зведених рефератів). Функції наукових тез. Структура тез наукової доповіді.

Доповідь на науковій конференції. Особливості доповіді.

Звіт про результати наукових досліджень. Складові звіту про науково-дослідну роботу.

Тема 4. Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи: вимоги до змісту та оформлення

Загальні засади щодо вимог підготовки магістерських робіт. Вимоги до магістерської роботи. Практичний матеріал магістерської роботи.

Структура та обсяг роботи. Обсяг та структура магістерської роботи.

Підготовка розділів магістерської роботи. Характеристика структурних елементів магістерської роботи.

Оформлення магістерської роботи. Вимоги до оформлення структурних елементів магістерської роботи.

Захист дипломної роботи. Вимоги до захисту магістерської роботи. Критеріями оцінки магістерської роботи.

Тема 5. Наукові школи. Кваліфікаційні рівні. Наукові звання та ступені

Наукові школи. Сутність НШ. Функції, ознаки.

Національна рамка кваліфікації. Опис кваліфікаційних рівнів. Зіставлення освітніх рівнів у системі освіти України.

Наукові ступені. Характеристика наукових ступеней в Україні.

Наукові звання та посади. Характеристика наукових звань та посад.

Тема 6. Способи захисту наукових результатів.

Основні аспекти авторського права. Об'єкт авторсько-правових відносин.

Основні поняття авторського права. Етапи еволюції авторського права. Майнові та немайнові права. Система нормативних актів з авторського права в Україні.

Історичні передумови виникнення вітчизняної системи охорони авторського права

Об'єкти й суб'єкти авторського права. Визначення об'єкта й суб'єкта авторського права. Умови авторсько-правової охорони твору. Подільне співавторство.

Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет. Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

3 ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Методологія, структура, функції та методи наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Тема 1. Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні

1. Сутність та функції науки.
2. Донаукове пізнання та ранні етапи становлення науки.
3. Ретроспектива становлення сучасної науки.
4. Характеристика структурних елементів науки.
5. Визначальні параметри та види наукового дослідження.
6. Еволюція та сучасність фінансової науки.

Тема 2. Міждисциплінарні підходи та методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

1. Сутність міждисциплінарного дослідження.
2. Поняття методології наукової діяльності.
3. Фундаментальна або філософська методологія.
4. Конкретно наукова методологія.
5. Рівні методів наукових досліджень.

Тема 3. Система методів наукових досліджень у фінансовій науці

1. Методи і техніка наукової роботи.
2. Використання методів наукового пізнання.
3. Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень.
4. Методи теоретичних досліджень.

5. Застосування логічних законів і правил.
6. Об'єкт і предмет наукового дослідження.

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

1. Характеристика інформаційного забезпечення наукових досліджень.
2. Поняття про первинну та вторинну інформацію.
3. Принципи збору інформаційного матеріалу

Тема 5. Формування вченого як особистості

1. Формування вченого як особистості.
2. Особливості розумової праці.

Тема 6. Авторський профіль

1. Авторський профіль.
2. ORCID (Open Researcher and Contributor ID).
3. Publons (Researcher ID).
4. Google Академія (Google Scholar).
5. Scopus Author ID.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Тема 1. Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

1. Стадії наукового дослідження.
2. Генерування та ідентифікація наукової ідеї.
3. Гіпотеза наукового дослідження.
4. Моніторинг стану обраної проблеми.
5. Вибір теми наукового дослідження.
6. Формування структурних елементів наукового дослідження.
7. Порядок складання плану наукової роботи.

Тема 2. Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження

1. Особливості та основні ознаки наукового стилю мови.
2. Загальний порядок оформлення наукової роботи.
3. Порядок формування окремих елементів наукової роботи.
4. Оформлення списку використаних джерел та посилань на нього.
5. Академічна доброчесність.

Тема 3. Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

1. Наукова стаття.
2. Структура наукового реферату і наукових тез.
3. Доповідь на науковій конференції.
4. Звіт про результати наукових досліджень.

Тема 4. Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи: вимоги до змісту та оформлення

1. Загальні засади щодо вимог підготовки магістерських робіт.
2. Структура та обсяг роботи.
3. Підготовка розділів магістерської роботи.
4. Оформлення магістерської роботи.
5. Захист дипломної роботи.

Тема 5. Наукові школи. Кваліфікаційні рівні. Наукові звання та ступені

1. Наукові школи.
2. Національна рамка кваліфікації.
3. Наукові ступені.
4. Наукові звання та посади.

Тема 6. Способи захисту наукових результатів.

1. Основні аспекти авторського права.
2. Основні поняття авторського права.
3. Історичні передумови виникнення вітчизняної системи охорони авторського права
4. Об'єкти й суб'єкти авторського права.
5. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет.

4. ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДОЛОГІЯ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

ТЕМА 1. НАУКА ЯК СФЕРА СУСПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ

План заняття

1. Сутність та функції науки.
2. Донаукове пізнання та ранні етапи становлення науки.
3. Ретроспектива становлення сучасної науки.
4. Характеристика структурних елементів науки.
5. Визначальні параметри та види наукового дослідження.
6. Еволюція та сучасність фінансової науки.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. В чому полягає мета наукових досліджень?
2. Які види наукових досліджень ви знаєте?
3. Які типи завдань можна розв'язувати в результаті виконання прикладних науково-дослідних робіт?
4. Які функції виконує наука?
5. Які функції науки формують ціннісні орієнтації в суспільстві?
6. У чому полягають процеси диференціації та інтеграції науки?
7. Обґрунтуйте зв'язок між наукою, технікою, виробництвом.
8. Що таке метод? Вимоги до наукового методу.
9. Якими властивостями характеризується сучасна наука?
10. Назвіть основні історичні етапи виникнення та розвитку фінансової науки.
11. Що таке наукова революція в галузі науки і які її функції?
12. Поясніть сутність процесу пізнання.
13. Охарактеризуйте наукову школу, її ознаки.
14. У чому полягає істинність наукових знань?
15. Структурна організація наукової діяльності в Україні.
16. Особливості псевдонауки та методи боротьби з нею.

Тести для самостійного опрацювання

1. Наука – це...

а) форма інтелектуальної діяльності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

б) форма приватної власності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

в) форма юридичної власності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

г) перевірений практикою результат пізнання дійсності, адекватне її відбиття у свідомості людини;

г) усі відповіді правильні

2. Головною функцією науки є:

а) пізнання об'єктивного світу від живого споглядання до абстрактного мислення і до практики;

б) участь у розвитку науково-технічного прогресу;

в) участь у забезпеченні ефективності управління;

г) участь у накопиченні фактів та розкритті закономірностей навколишнього світу;

д) усі відповіді вірні;

е) правильної відповіді немає

3. Об'єднати наведені галузі у три групи:

а) природничі

б) суспільні;

в) гуманітарні.

4. Назвіть основні характеристики, які притаманні лише для науки:

а) теоретичність і раціональність;

б) об'єктивність та цілеспрямованість;

в) пізнавальна мета та практичність;

г) усі відповіді правильні

д) правильної відповіді немає.

5. Теорія – це...

а) система знань стародавнього світу, що базується на: астрології, першоосновах хімії, астрономії, основах математики, мінералогії та географії, логіки та психології, зоології та ботаніці, а також естетиці;

б) система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві;

в) авторська стратегія в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження;

г) форма відображення у мисленні нового розуміння об'єктивної реальності;

д) правильної відповіді немає.

6. Наукова ідея – це...

а) це система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві;

б) інтуїтивне пояснення явищ без проміжної аргументації, без осмислення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робляться висновки;

в) система знань стародавнього світу, що базується на: астрології, першоосновах хімії, астрономії, основах математики, мінералогії та географії, логіки та психології, зоології та ботаніці, а також естетиці;

г) властивість, характеристика об'єкту дослідження;

г) усі відповіді правильні

7. В чому полягають емпіричні завдання пізнання в науковому дослідженні?

а) у вирішенні питань при формуванні теорії і розробці гіпотези, коли повинні задовольнятися логічні гносеологічні вимоги;

б) у відтворенні механізмів, явищ або процесів, яке дає можливість пояснити встановлені факти;

в) у виборі і ретельному вивченні фактів;

г) в оцінці виявлених закономірностей, властивостей, тенденцій з метою підсилення позитивних сторін явищ, процесів і усунення негативних;

д) правильної відповіді немає.

8. Теоретичні завдання пізнання в науковому дослідженні полягають у...

а) відтворенні механізмів, явищ або процесів, яке дає можливість пояснити встановлені факти;

б) виборі і ретельному вивченні фактів;

в) вирішенні питань при формуванні теорії і розробці гіпотези, коли повинні задовольнятися логічні гносеологічні вимоги.

г) в оцінці виявлених закономірностей, властивостей, тенденцій з метою підсилення позитивних сторін явищ, процесів і усунення негативних;

д) правильної відповіді немає.

9. Інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань – це :

а) фундаментальні дослідження;

б) прикладні дослідження;

в) творча діяльність;

г) наукова діяльність;

д) правильно а).

10. Що є предметом наукового дослідження?

а) навколишній матеріальний світ;

б) авторські стратегії в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження;

в) досліджувані з певною метою властивості об'єкта дослідження, ставлення до об'єкта;

г) є пов'язані між собою форми руху матерії або особливості відображення їх у свідомості;

д) правильної відповіді немає.

Теми рефератів

1. Поняття про науку, її роль у розвитку суспільства
2. Структура та класифікація науки
3. Наукові напрями досліджень в економіці
4. Основні ознаки й структурні елементи науки
5. Історія становлення та основні віхи розвитку науки
6. Особливості науки XXI ст.

Практичні завдання

Завдання 1

Основні поняття теми.

1. Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Наука	сукупність загальних та специфічних методів та способів отримання наукових знань
2. Методологія пізнання	вербальний (словесний) опис об'єкта пізнання, який відображає його істотні та необхідні ознаки, а також взаємозв'язки цього об'єкта з іншими явищами об'єктивної дійсності
3. Науковий факт	інтуїтивне пояснення явища (процесу), яке не має проміжної аргументації, усвідомлення усього спектру зв'язків, на підставі яких зроблено висновок
4. Науковий закон	вербальне або математично виражене твердження про взаємозв'язок між явищами, який неодноразово експериментально підтверджений (доведений), визнаний науковим товариством як такий, що узгоджується з іншими науковими законами та істинний для певної сфери реальності
5. Наукове поняття	систему знань про закономірності розвитку природи і суспільства, а також способи впливу людини на довколишній світ
6. Умовивід	обраний науковцем ракурс, з якого об'єкт пізнання буде відображено у науковому дослідженні.
7. Мета наукового дослідження	виявлення ключових ознак, які розкривають суть та призначення об'єкта дослідження, закономірності його виникнення, розвитку та перетворення задля впровадження у практичну діяльність.
8. Предмет дослідження	творча діяльність суб'єкта, орієнтована на отримання вірогідних знань про світ
9. Наукове судження	сукупність накопичених наукою способів і прийомів пізнання явищ та процесів довколишньої дійсності, які використовують у науковій діяльності
10. Пізнання	розумова операція, яка передбачає з певної кількості наявних суджень виведення іншого судження, яке певним чином пов'язане з вихідними.
11. Наукові методи	думка, у якій за допомогою якої зв'язку понять вчений стверджує або заперечує наявність певних ознак в об'єкта пізнання, його зв'язків з іншими об'єктами реальної дійсності
12. Наукова ідея	наукове припущення, яке дає нове пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють цей наслідок
13. Завдання науки	теоретичне відображення дійсності, вироблення істинного об'єктивного знання про неї.
14. Наукова гіпотеза	зафіксоване дослідником явище довколишньої дійсності, його властивості або взаємозв'язок з іншими явищами.

Завдання 2

Сформулювати основні пріоритети розвитку фінансової науки в сучасних умовах.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1

Підготуйте відповіді на такі питання:

1. Поняття про «наукове дослідження». Основні ознаки наукового дослідження (новизна питання; доказовість висновків). Характеристика наукового дослідження.

2. Рівні (емпіричний і теоретичний) дослідження.

Характеристика емпіричного і теоретичного рівнів, їх етапи реалізації.

3. Види наукових досліджень (фундаментальні, прикладні, розробки).

Методичні вказівки:

- охарактеризуйте сутність наукового дослідження;
- обґрунтуйте необхідність новизни наукового дослідження;
- обґрунтуйте необхідність актуальності наукового дослідження;
- дайте характеристику емпіричного рівня дослідження;
- охарактеризуйте теоретичний рівень дослідження;
- дайте визначення понять «методологія» і «метод» наукового дослідження;
- назвіть основні ознаки фундаментальних досліджень;
- у чому сутність прикладних наукових досліджень?;
- обґрунтуйте їх зв'язок з фундаментальними науковими дослідженнями. наведіть приклади;
- ознайомтеся з видами науково-дослідних робіт;
- розгляньте характеристику методів наукового дослідження.

Завдання 2

1. Прочитайте уривок та розкрийте суть класифікації наук, яку пропонує Іван Франко (Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами / Федів Ю., Мозгова Н. Історія філософії України: Навчальний посібник. Хрестоматія. — К. : Україна, 2000. — С. 436–440).

II. Що таке наука?

Здавалося б, на перший погляд, що немає нічого легшого, як дати відповідь на вище поставлене запитання. Але ж історія розвитку

людства вчить нас, що протягом довгих віків тисячі мислячих людей давали найсуперечливіші відповіді на те запитання, розуміли науку в найрізноманітніший спосіб і, виходячи з того розуміння, присвячували свої здібності, а не раз і все життя праці зовсім непотрібній і такій, що не має з справжньою наукою щонайменшого зв'язку...

...Вже кілька разів ми згадували, що наукою можна називати тільки пізнання законів і сил природи, які проявляються всюди і як завгодно.

Справжня наука не має нічого спільного з жодними надприродними силами, з жодними вродженими ідеями, з жодними внутрішніми світами, що керують зовнішнім світом. Вона має лише справу зі світом зовнішнім, з природою, — розуміючи ту природу якнайширше, тобто включаючи до неї все, що тільки підпадає під наше пізнання; також і люди з їх поступом, історією, релігіями, і всі ті незліченні світи, що заповнюють простір. Сама людина є тільки одним з незліченних створінь природи. Тільки природа надає людині засоби до життя, до задоволення своїх потреб, до розкоші і щастя. Природа є для людини всім.

Поза природою нема пізнання, нема істини. І лише природа є тією книгою, яку людина мусить постійно читати, бо тільки з нею може з'явитися для людини блаженна правда.

Але ж чи пізнання, саме пізнання законів природи становить єдину мету науки? Ні. Саме пізнання не може бути її метою, бо якби було так, то вся наука не принесла б нікому найменшої користі, не була б нікому потрібна; була б, так би мовити, п'ятим колесом у возі людського поступу. Саме знання нікому їсти не дає. Можна, наприклад, знати, що такі і такі величезні скарби лежать у глибині моря або на місяці, і, незважаючи на те знання, загинути з голоду. Від науки вимагаємо не лише безплідного знання.

...А проте справжня наука повинна сповняти дві неодмінні умови: вчити нас пізнавати закони природи і вчити користати з тих законів, уживати їх у боротьбі з тією ж природою. До того ж є дві сторони науки: знання і праця — праця, звичайно, корисна передусім для загалу, а вже потім і для самої працюючої людини.

III. Поділ наук

...Оскільки остаточною метою науки є людина і її благо, тому весь обсяг наук також поділимо на два розділи, з яких один дає можливість пізнати світ зовнішній — так, як його бачимо або як він розвивається протягом мільйонів років (наскільки людське знання спромоглося

те дослідити). Цей розділ називаємо фізичними, або природничими науками. Другий розділ має за предмет дослідження саму людину від самого початку її появи на землі і всі віки її історичного життя, в тому числі нинішнє її життя, суспільний лад, внутрішні мотиви, діла та ідеали, до яких прагне. Цей розділ називається антропологічними науками (бо вивчають людину). Зупинимося на цих двох великих розділах, хоча дехто долучає до них ще третій — теологічні науки, тобто такі, що вчать про бога, духів і т. п. Але оскільки ті науки ґрунтуються на вірі, тобто на прийнятті за істину того, що нам згори за істину подано, і оскільки виключають всяке розумове доведення і з'ясування, то ми не можемо ними займатися і мусимо залишити їх костьолові.

Фізичні й антропологічні науки становлять, по суті, єдиний нерозривний ланцюг, одну цілість, бо людина також є витвором природи, а все, що вона зробила і що може зробити, мусить бути зроблене тільки на підставі вроджених сил. Саме тому наш погляд аж ніяк не суперечить тому, про що ми сказали вище відносно єдності природи, а отже, і щодо єдності науки. Але кожен з тих двох головних розділів обіймає таке велике поле, що мусимо в кожному з них розрізнити кілька груп, щоб мати ясне поняття про кожен з них. Для такого розрізнення візьmemo за основу людину, а саме: її поступове пізнання природи і людей, — і в такому саме порядку згрупуймо різноманітні відділи науки.

...Математика утворює ніби найпростіший скелет для інших наук, вчить нас найпростіших речей, але одночасно таких, без яких неможлива жодна інша наука; вчить нас лічити тіла, пізнавати їх форму, визначати їх ставлення до себе і положення в просторі... Фізика вчить про різноманітні предмети, і саме тому різні її частини називають по-різному. Передусім, отже, вона описує тіла, які бачимо в природі; описує їх головні й необхідні властивості.

Ця частина є ніби перехідною від математики, яка займалася тільки формою тіл без уваги на їх властивість.

...Вступом до антропологічних наук є наука логіка, тобто наука мислення... Наука про людську душу... психологія дає найбільше матеріалу і найбільше вказівок педагогіці, тобто науці про виховання людей... Історія (тобто наука про долі народів від найдавніших часів аж дотепер) і етнологія (тобто наука про життя різних народів, про їх спосіб життя, звички і т. д.).

...Кожна людина, а тим більше людина, що живе в суспільстві і на кожному кроці із суспільством тісно пов'язана, мусить виробити в

собі певні поняття про життя з людьми, про обходження з ними; то є поняття істинності, справедливості, правди, приязні та добра. Ці поняття є основою моральності, що є предметом останньої і найвищої науки — етики.

Етика вчить людину жити по-людськи — вона керує завжди і всюди її кроками; вона змінює тваринну природу людини і облагороджує, — і в такий спосіб робить її здатною до сприйняття щастя як внутрішнього самозадоволення, так і суспільного, що ґрунтується на узгодженій праці всіх людей і на братській взаємній любові...

ТЕМА 2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

План заняття

1. Сутність міждисциплінарного дослідження.
2. Поняття методології наукової діяльності.
3. Фундаментальна або філософська методологія.
4. Конкретно наукова методологія.
5. Рівні методів наукових досліджень.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Основні характеристики міждисциплінарних досліджень.
2. Принципи міждисциплінарного дослідження.
3. Переваги та недоліки міждисциплінарного дослідження.
4. Процедура проведення міждисциплінарних досліджень.
5. В чому суть терміну «методологія»?
6. Чим відрізняються методика і методологія дослідження?
7. Що необхідно розуміти під поняттям «загальна методологія»?
8. Охарактеризуйте функції методології наукових досліджень.
9. Які основні принципи методології наукових досліджень?
10. Дайте характеристику форм наукових досліджень.
11. Проаналізуйте пізнавальні прийоми наукових досліджень.
12. Що включають рівні методологічного аналізу?
13. Що входить до методичних прийомів дотикового характеру?
14. Охарактеризуйте загальнологічні методи пізнання.
15. Що розуміють під системним методологічним підходом.
16. Охарактеризуйте діалектичний метод наукового пізнання.
17. В чому суть інформаційного підходу до наукового пізнання.

18. Які Ви знаєте сучасні наукові концепції у фінансовій науці?

19. Яким чином виявляється вплив концепції інклюзивного розвитку на фінансову науку?

Тести для самостійного опрацювання

1. Методологія науки – це:

- а) отримання необхідної інформації про структуру об'єкта дослідження та його властивості;
- б) система наукових принципів, на основі яких базується дослідження;
- в) спосіб пізнання і практичного перетворення реальності;
- г) полягає у комплексному дослідженні великих за обсягом та складних об'єктів, їх дослідженні як цілісної системи з узгодженим функціонуванням усіх елементів і складових;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

2. Форма мислення, у якій відображено об'єкт вивчення, міститься усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності – це:

- а) ідея;
- б) теорія;
- в) принцип;
- г) висновок;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

3. Вчення про правила мислення при створенні науки, проведенні наукових досліджень – це:

- а) метод;
- б) наукова теорія;
- в) методологія;
- г) методика;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

4. До функцій методології не належить:

- а) організаційне та кадрове забезпечення впровадження наукових досліджень у практику;
- б) визначення способів здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;

в) забезпечення всебічності отримання інформації щодо процесу чи явища, який вивчається;

г) уточнення, збагачення, систематизація термінів і понять у науці;

д) усі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

5. Форма теоретичного і практичного освоєння дійсності – це:

а) метод;

б) наукова теорія;

в) методологія;

г) методика;

д) усі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

6. Термінологічний підхід – це:

а) підхід, який спрямований на розкриття сутності досліджуваних явищ за допомогою виявлення та уточнення значень і смислів термінів (понять), що їх позначають;

б) комплекс основних вихідних установок, включаючи певне початкове уявлення про досліджуваний об'єкт, а також обумовлені цими уявленнями стратегія, тактика і методи дослідження;

в) підхід, мета і завдання якого полягають в дослідженнях певних об'єктів як складних систем

г) підхід, який полягає в розчленуванні складного об'єкта на складові, у вивченні зв'язків між ними і визначенні місця і ролі всіх складових у функціонуванні об'єкта як цілого за умови збереження ним своєї цілісності у взаємодії із зовнішнім середовищем.

7. Вищий рівень методології науки, що визначає загальну стратегію принципів пізнання особливостей явищ, процесів, сфер діяльності – це:

а) фундаментальна методологія;

б) капітальна методологія;

в) емпірична методологія;

г) системна методологія;

д) усі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

8. Методологічний підхід до наукового дослідження, який дає змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, процеси

диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивність в оцінюванні дійсності має назву:

- а) інтегральний;
- б) формально-логічний;
- в) діалектичний;
- г) компаративний;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

9. Філософська методологія виконує такі типи функцій:

- а) виявляє смисл наукової діяльності та її взаємозв'язок з іншими сферами діяльності;
- б) вирішує завдання вдосконалення, оптимізації наукової діяльності;
- в) вирішує розвиток нових областей знань, допомагають відкрити нові такі області знань, які раніше не досліджувалися окремо;
- г) правильно а,б;
- д) правильної відповіді немає;
- е) інша відповідь.

10. Системний підхід– це:

- а) підхід, який спрямований на розкриття сутності досліджуваних явищ за допомогою виявлення та уточнення значень і смислів термінів (понять), що їх позначають;
- б) комплекс основних вихідних установок, включаючи певне початкове уявлення про досліджуваний об'єкт, а також обумовлені цими уявленнями стратегія, тактика і методи дослідження;
- в) підхід, мета і завдання якого полягають в дослідженні певних об'єктів як складних систем
- г) підхід, який полягає в розчленуванні складного об'єкта на складові, у вивченні зв'язків між ними і визначенні місця і ролі всіх складових у функціонуванні об'єкта як цілого за умови збереження ним своєї цілісності у взаємодії із зовнішнім середовищем.

Теми рефератів

1. Зміст основних етапів системного аналізу.
2. Методи дослідження фінансових процесів.
- 3.Тенденції розвитку наукового знання в області організації й управління складними системами.

Практичні завдання

Завдання 1

Основні поняття теми. Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Методологія	вивчення даного предмета дослідження не принесе очікуваного результату з точки зору розуміння істини, якщо дослідник буде ігнорувати процес виникнення і розвитку цього предмета
2. Діалектичний підхід	є методологічним принципом, основою якого виступає категорія предметної діяльності людини або ж групи людей і соціуму загалом
3. Історичний метод	передбачає вивчення історії формування термінів і їх змістового наповнення, встановлення взаємозв'язків між ними і субординації понять, а також визначення їх місця в понятійному апараті теорії, на базі якої здійснюється конкретне дослідження
4. Системний підхід	базується на понятті цінності та дозволяє з'ясувати властивості і якості явищ, предметів, процесів, які здатні задовольнити потреби конкретної особистості і відповідного суспільства, а також спонукання та ідеї у вигляді норми і ідеалу.
5. Діяльнісний підхід	вчення про систему наукових принципів, способів та форм дослідницької діяльності, яка має чотирирівневу структуру
6. Інформаційний підхід	зміст якого лежить в площині вивчення будь-якого об'єкта, явища чи процесу в природі або суспільстві перш за все через найбільш характерні для нього інформаційні аспекти
7. Термінологічний принцип наукового пізнання	уявна або матеріальна система, яка змінює об'єкт дослідження до такого рівня, що його вивчення дає зовсім нову інформацію про даний об'єкт
8. Структурно-функціональний підхід	системою вивчення наукового, конструктивного знання з допомогою кількісних методів.
9. Аксиологічний або ціннісний підхід	полягає у комплексному дослідженні великих за обсягом та складних об'єктів, їх дослідженні як цілісної системи з узгодженим функціонуванням усіх елементів і складових
10. Наукометрія	цілісність, яка відображає єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних складових елемент
11. Модель у науці	передбачає виділення в системних об'єктах окремих структурних елементів, а саме: компонентів, підсистем, а також визначенні їх ролі чи/або функцій у даній системі

Назва терміна	Визначення
12. Синергетичний підхід	дозволяє вивчати розвиток складно організованих систем
13. Система	дозволяє обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, процесами диференціації та інтеграції, об'єктивності при оцінці дійсності

Завдання 2. Проблемне структурування проблеми

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх структурування, характеристику, проаналізувати наслідки для суб'єктів ринкової економіки, запропонувати шляхи вирішення.

Завдання 3. Системний аналіз проблеми

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх аналіз з використанням системного підходу. Встановити причини, що призвели до виникнення проблем.

Завдання до самостійної роботи

1. Підготувати есе на тему

1. Специфіка наукової діяльності.
2. Висунення наукової гіпотези та її обґрунтування.
3. Співвідношення науки і практики на сучасному етапі.

2. Підготувати доповіді на тему:

1. Зміст основних етапів системного аналізу.
2. Методи дослідження фінансових процесів.
3. Тенденції розвитку наукового знання в області організації й управління складними системами.

ТЕМА 3. СИСТЕМА МЕТОДІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ НАУЦІ

План заняття

1. Методи і техніка наукової роботи.
2. Використання методів наукового пізнання.
3. Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень.

4. Методи теоретичних досліджень.
5. Застосування логічних законів і правил.
6. Об'єкт і предмет наукового дослідження.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Що розуміють під методикою дослідження?
2. Охарактеризуйте методику експериментальних досліджень.
3. Які наукові методи належать до загальнонаукових і чому?
4. Охарактеризуйте методи аналізу і синтезу.
5. Охарактеризуйте методи індукції та дедукції.
6. Що являє собою метод абстракції? Які види абстракцій розрізняють?
7. Що належить до теоретичних методів наукових досліджень?
8. Поясніть, в чому полягає особливість конкретно наукових методів дослідження?
9. Розкажіть про емпіричні методи досліджень.
10. Що розуміють під методом експерименту, які його особливості?
11. Що розуміють під репрезентативністю, яка її роль у використанні методу опитування?
12. Перелічіть розрахунково-аналітичні методи наукових досліджень.
13. Поясніть, що розуміють під логічними законами, як вони впливають на наукові дослідження?
14. Поясніть особливості методу аргументування. Які способи спростування Ви знаєте?
15. Що розуміють під об'єктом і предметом дослідження? Як вони співвідносяться?

Тести для самостійного опрацювання

1. Індукція – це:

- а) метод наукового дослідження, згідно якого на основі висновків про часткове формулюють висновки про загальне;
- б) метод наукового дослідження, заснований на висновках від загального до часткового;
- в) метод наукового дослідження, який дає змогу перенести характеристики з відомого явища на невідоме;

г) метод наукового дослідження, в якому розкриваються внутрішні сторони та відношення між досліджуваними предметами.

2. Інтеграція пов'язана з пізнавальними операціями вивчення предмету, явища, події:

- а) дедукція;
- б) аналіз;
- в) індукція;
- г) синтез.

3. Метод пізнання дійсності в її суперечливості, цілісності та розвитку:

- а) узагальнення;
- б) діалектичний;
- в) дедукція;
- г) індукція.

4. До якого методу дослідження може бути застосований вираз «пізнання від окремого до загального»

- а) дедукції;
- б) індукції;
- в) синтезу;
- г) редукції.

5. Диференціація пов'язана з пізнавальними операціями вивчення предмету, явища, події:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) узагальнення;
- г) дедукція.

6. Пізнавальні операції, що використовуються при «розділенні» окремих предметів, явищ, подій:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) індукція;
- г) дедукція.

7. Методика – це:

а) сукупність прийомів, засобів, процедур, які дають можливість застосувати певний метод дослідження до обраної специфічної предметної сфери;

б) непараметричний метод, що використовують для перевірки гіпотез про вірогідність різниці середніх при аналізі кількісних даних у популяціях з нормальним розподілом;

в) міркування дослідника про застосовані у процесі дослідження способи наукового пізнання;

г) немає правильної відповіді.

8. Спосіб дослідження, підхід до вивчення явищ, планомірний шлях наукового пізнання до встановлення істини – це:

а) прийом;

б) принцип;

в) метод;

г) технологія.

9. Синтез – це:

а) метод дослідження, який передбачає уявне поєднання відокремлених частин (властивостей, сторін) досліджуваного об'єкта в єдине ціле, встановити зв'язок між ними;

б) сукупність елементів та їхніх взаємозв'язків, що утворюють деяку, здатну до функціонування цілісність;

в) розумова діяльність, у процесі якої досліджувані об'єкти організуються у визначену систему на основі обраного принципу;

г) метод, заснований на принципі системного підходу.

10. Науковий метод, який передбачає умовний або практичний поділ об'єкта дослідження на складові елементи (частини, ознаки, властивості), коли кожен елемент досліджують як частину цілого – це:

а) абстрагування

б) аналіз;

в) синтез;

г) порівняння.

Практичні завдання

Завдання 1.

Основні поняття теми.

Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Методика	такий прийом мислення, в результаті якого встановлюють загальні властивості і ознаки об'єктів
2. Теорія	процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою установлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального притаманного, що може бути властивим двом або кільком об'єктам дослідження.
3. Моделювання	суто логічний процес, суть якого обумовлена істиною судження, яку необхідно довести
4. Узагальнення	процедура для вивчення співвідношення між незалежними змінними
5. Діалектичний метод	сукупність методів, прийомів проведення будь-якої роботи
6. Спостереження	систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження
7. Порівняння	метод наукового пізнання, який полягає у заміні предмета чи явища, які вивчаються, спеціально виготовленими аналогами, які досліджуються.
8. Синтез	метод масового збирання інформації за допомогою анкети
9. Аргументація	міждисциплінарний напрямок науки, що вивчає загальні закономірності явищ і процесів у складних нерівноважних системах (фізичних, хімічних, біологічних, екологічних, соціальних, економічних та інших) на основі притаманних їм принципів самоорганізації
10. Опитування	один із головних напрямів методології спеціального наукового пізнання та практики, мета і завдання якого полягають у дослідженні певних об'єктів складних систем
11. Кореляційний аналіз	вчення, система наукових принципів, ідей, які узагальнюють практичний досвід і відображують закономірності природи, суспільства, мислення.
12. Синергетика	метод побудови абстрактно - математичних моделей, які розкривають сутність процесів дійсності, що вивчаються
13. Системний підхід	з'єднання раніше виділених частин предмету в єдине ціле.
14. Формалізація	це метод пізнання дійсності в її суперечливості, цілісності і розвитку

Завдання 2. Групове завдання:

Провести ідентифікацію методів дослідження, формулювання об'єкту та предмету на прикладі наукової роботи «Формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах» (<https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18065/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%97%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>).

Завдання 3. Проаналізуйте динаміку надходжень до Державного бюджету України за період 2020 – 2024 рр. Обґрунтуйте використання певних видів діаграм.

Завдання 4. Проаналізуйте структуру надходжень до Державного бюджету України у 2024 р. проти 2021 р. Обґрунтуйте використання певних видів ілюстративних матеріалів.

Завдання 5. Побудова трендових моделей розвитку.

На основі показників статистичного щорічника України за 2023 р. побудуйте трендові моделі розвитку. Зробіть висновки. Зробіть презентацію.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Проблемне структурування проблеми. Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх структурування, характеристику, проаналізувати наслідки для суб'єктів ринкової економіки, запропонувати шляхи вирішення.

2. Підготувати есе на тему:

1. Специфіка наукової діяльності.
2. Висунення наукової гіпотези та її обґрунтування.
3. Співвідношення науки і практики на сучасному етапі.

3. Підготувати доповіді на тему:

1. Методи дослідження фінансових процесів.

2.Тенденції розвитку наукового знання в області організації й управління складними системами.

ТЕМА 4. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

План заняття

1. Характеристика інформаційного забезпечення наукових досліджень.
2. Поняття про первинну та вторинну інформацію.
3. Принципи збору інформаційного матеріалу

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Які основні принципи інформаційних відносин?
2. Поясніть, за якими ознаками класифікують інформацію?
3. Охарактеризуйте види та ознаки наукової інформації.
4. Поясніть, в чому полягає різниця між первинною і вторинною інформацією?
5. Поясніть, що розуміють під бібліографічними виданнями?
6. Що являють собою анотація, резюме, рецензія?
7. У чому полягає зміст інформаційного забезпечення наукових досліджень?
8. Які етапи накопичення наукової інформації?
9. Охарактеризуйте принципи інформаційного забезпечення.
10. Якими ознаками визначається достовірність інформації?
11. Які методи нагромадження первинної та вторинної інформації?
12. Чим забезпечується суверенітет України у сфері науково-технічної інформації?
13. Що включають напрями державної інформаційної політики?
14. Який порядок роботи над текстом?
15. Які вимоги до використання цитат?

Тести для самостійного опрацювання

1. Ключове слово – це:

а) слово чи словосполучення, найбільш повно і специфічно характеризує зміст наукового документу (тексту) чи його частини;

б) термін, що узагальнює поняття «елемент», «підсистема», «підструктура» та їхнього зв'язку;

в) стисле письмове викладення змісту розмови, тексту;

г) формалізований метод аналізу змісту документів за допомогою математичних засобів;

д) всі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

2. До якої групи інформації належать наукові документи, що містять безпосередні результати науково-дослідних чи експериментально-конструкторських робіт:

а) первинної;

б) вторинної;

в) сигнальної;

г) експрес-інформації.

3. Первинні документи і видання – це:

а) першоджерела, які містять переважно нові, оригінальні ідеї, наукові зведення, нове осмислення відомих фактів, вихідні данні, що підлягають обробці;

б) явища, процеси, характеристики суб'єктів, що можуть бути представлені у виді величини, що змінюється, і описані математичними засобами;

в) наукові документи, які є результатом аналітично-синтетичної і логічної переробки первинної наукової інформації;

г) немає правильної відповіді.

4. За змістом відображення інформація буває:

а) розпорядча;

б) текстова;

в) достатня;

г) повна.

5. За технологією оброблення економічну інформацію поділяють на види:

а) зовнішню і внутрішню;

б) аналітичну та синтетичну;

в) тимчасову та постійну;

г) основну і додаткову.

6. Наукове видання у вигляді брошури, де коротко викладається зміст дисертації, наукова новизна, об'єкт і предмет, висновки та пропозиції, які отримано в ході досліджень:

- а) підручник;
- б) монографія;
- в) статистичний щорічник;
- г) автореферат;

7. Письмові документи поділяються на:

- а) мовні матеріали, розмови, пісні, казки в їх озвученому вигляді;
- б) матеріали архівів, преси, довідники, художню літературу;
- в) статичні та динамічні образотворчі документи;
- г) документи, в яких цифрова форма подачі інформації.

8. Дайте визначення поняття «наукова інформація»:

- а) детальне систематизоване подання певного відібраного матеріалу без будь-якого аналізу;
- б) певні відомості, сукупність якихось даних, знань;
- в) логічна інформація, отримана в процесі пізнання, що адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці;
- г) все вищезазначене.

9. Залежно від ознак, які відображають властивості об'єктів, виділяють такі види інформації:

Залежно від нагромадження, використання, призначення і сприйняття наукова інформація поділяється на:

- а) економічну;
- б) довідкову;
- в) соціальну;
- г) нормативну.

10. Статистичні документи включають:

- а) документи, в яких цифрова форма подачі інформації;
- б) мовні матеріали, розмови, пісні, казки в їх озвученому вигляді;
- в) матеріали архівів, преси, довідники, художню літературу;
- г) статичні та динамічні образотворчі документи.

Теми рефератів

1. Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів.

2. Правила пошуку, обробки, аналізу та інтерпретації наукової інформації, її використання для проведення наукових досліджень зі сфери фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Практичні завдання

Завдання 1.

Основні поняття теми.

Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Інформація	матеріальний об'єкт з інформацією про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людей, яка закріплена створеним людиною способом передачі та зберігання у часі і просторі
2. Наукова інформація	є результатом аналітико-синтетичної чи логічної обробки одного чи кількох первинних документів, які пристосовані до інформаційних потреб споживача
3. Джерела інформації	містить бібліографічні дані, які ідентифікують документ (автора, назву, місце та рік видання, кількість сторінок).
4. Науковий документ	є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем як рукопис для прилюдного захисту та здобуття наукового ступеня кандидата або доктора наук
5. Первинна інформація	сукупність повідомлень, яка визначає рівень знань про певні факти, події, явища, процеси та їх взаємозв'язок
6. Вторинна інформація	є навчальним виданням, яке містить основи наукових знань з окремої навчальної дисципліни.
7. Бібліографічний опис	комплексно висвітлюють певну тему чи проблематику
8. Анотація	логічна інформація, отримана в процесі пізнання, що адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці
9. Дисертація	є допоміжними засобами у процесі навчання і їх основним призначенням є оволодіння навчальною дисципліною, ефективна організація самостійної освітньої діяльності, здійснення самоконтролю та набуття практичних навиків.
10. Посібник	знаходять відображення результати наукових досліджень і розробок, нові наукові відомості, осмислення та позиції науковців стосовно відомих ідей та фактів
11. Підручник	містить короткий опис документа та стисло розкриває його зміст. Переважно анотації дають оцінку первинному документу та визначають його значення.
12. Аналітичні документи	людина чи предмет, що зберігає інформацію

Завдання 2. Групове завдання на підготовку реферату наукової публікації: «Фінансові інструменти у державному стратегічному розвитку регіонів і міст України» (<https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3404>)

Завдання 3.

Відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» оформити наданий список літератури. 1. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень : навч. посібник. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.

2. Грабченко А.І. Методи наукових досліджень. навч. посібник / А.І. Грабченко, В.О. Федорович, Я.М. Гаращенко. – Х. : НТУ «ХП», 2009. 142 стор.

3. Дороніна М.С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібник – ВД «ІНЖЕК», 2007. – 120 с.

4. Основи методології та організації наукових досліджень Конверський А.Є.: навч. посібник / за ред. А.Є. Конверського. – Київ. : Центр навч. л-ри, 2010, 352 с.

5. Корягін М.В. Основи наукових досліджень: навч. посібник \ М.В. Корягін, М.Ю. Чік. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.

6. Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю.М. Краснобокий. \ К. : Наук. світ, 2000. – 83 ст.

7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К, Кондор, 2006 рік. – 192 сторінок.

8. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б.І. Мокін, О.Б. Мокін. – Вінниця, ВНТУ, 2014 р. – 180 с.

9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського, К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 352 стор.

Завдання 4

1. Підготуйте наукове повідомлення про види інформації.

2. Підготуйте наукове повідомлення про оперативну та поточну інформацію щодо змін валютного курсу.

3. Підготуйте наукове повідомлення про пакет комп'ютерних програм, які використовуються в наукових дослідженнях.

4. Підготуйте наукове повідомлення про актуальні напрями наукових досліджень в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

5. Складіть алгоритм та охарактеризуйте стадії науково-дослідного процесу дослідження.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1

Сформуйте системи баз даних для написання магістерської роботи. Порядок виконання За результатами самостійного пошуку в мережі «Інтернет» складіть переліки інформаційно-аналітичних баз даних фінансової інформації (з інтернет-адресами відповідних сайтів), корисних під час написання дипломної магістерської роботи на вибрану тему за такими групами: нормативно-правова інформація; фінансово-економічні показники; аналітичні розробки; доповіді й аналітичні записки міжнародних організацій; інформаційні бібліотечні системи; інші інформаційно-довідкові бази даних. Результати подайте в табличній формі:

Перелік баз даних для виконання магістерської роботи

Назва бази даних	Інтернет-адреса
Нормативно-правова інформація	
...	...
...	...
Фінансово-економічні показники	
...	...
...	...
Аналітичні розробки	
...	...
...	...
Доповіді й аналітичні записки міжнародних організацій	
...	...
...	...

Завдання 2

Визначте сферу застосування в наукових дослідженнях основних джерел інформації:

Основні джерела інформації	Сфера застосування
Наукові видання	
Первинні документи	
Фінансова звітність суб'єктів оподаткування	
Статистична інформація	
Нормативно-правові акти	
Аналітичні доповіді виконавчої влади та громадських організацій	
Звіти міжнародних організацій	
Результати соціологічних опитувань, анкетування та інтерв'ювання фахівців	
Довідково-інформаційні видання	

ТЕМА 5. ФОРМУВАННЯ ВЧЕНОГО ЯК ОСОБИСТОСТІ

План заняття

1. Формування вченого як особистості.
2. Особливості розумової праці.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення понять «творчість» та «творчі здібності особистості».
2. Охарактеризуйте вплив вищої школи на розвиток творчих здібностей студента.
3. Назвіть основні рівні творчої діяльності та охарактеризуйте їх зміст.
4. Назвіть основні завдання педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу.
5. Назвіть особливості розумової праці.
6. Які вимоги до організації розумової праці вченого?
7. Наведіть приклади з творчого життя відомих вчених та їх вислови щодо успіху в науці.

Тести для самостійного опрацювання

1. Тип діяльності, який створює якісно нові матеріальні і духовні цінності або висуває нові, ефективніші способи розв'язання тих чи інших наукових, технічних, соціальних, економічних та інших проблем - це:

- а) репродуктивна діяльність;
- б) творчі здібності;
- в) творча особистість;
- г) творчість;

- д) всі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

2. Творчі здібності особистості являють собою категорію:

- а) освітньої діяльності вищої школи;
- б) наукової діяльності;
- в) психології;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильна відповідь відсутня;
- е) інша відповідь.

3. Співставіть рівні творчої діяльності:

- а) продуктивна діяльність – репродуктивна діяльність;
- б) репродуктивна діяльність – продуктивна діяльність.

4. Що не відноситься до функцій викладача:

- а) навчальна;
- б) контрольна;
- в) виховна;
- г) організаційна;
- д) дослідницька;
- е) інша відповідь.

5. Що відноситься до групи завдань педагогічної діяльності

викладача вищої школи:

- а) навчальна;
- б) конструювання;
- в) виховна;
- г) контрольна;
- д) дослідницька;
- е) інша відповідь.

6. До педагогічних здібностей викладача вищої школи не відносяться:

- а) здатність робити навчальний матеріал доступним;
- б) творчість в роботі;
- в) педагогічно-вольовий вплив на студентів;
- г) здатність організувати колектив студентів;
- д) неуважність до дітей;
- е) інша відповідь.

7. До комунікативних характеристик викладача вищої школи не відносяться здібності:

- а) здатність всесторонньо і об'єктивно сприймати людину-партнера по спілкуванню;
- б) працездатність;
- в) здатність викликати у нього довіру, співпереживання в спільній діяльності;
- г) здатність передбачати і ліквідовувати конфлікти;
- д) справедливо, конструктивно і тактовно критикувати свого товариша по спільній діяльності;
- е) інша відповідь.

8. Для розумової праці характерні:

- а) велике навантаження на опорно-руховий апарат;
- б) навантаження на серцево-судинну систему;
- в) мала рухливість;
- г) навантаження на нервово-м'язову систему;
- д) навантаження на дихальну систему;
- е) інша відповідь.

Тематика рефератів

1. Організація творчої діяльності науковця.
2. Психологія наукової творчості.
3. Робочий день науковця.

Практичні завдання

Завдання 1. Здобувачі вищої освіти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 5 «Формування вченого як особистості». Зробити відповідність термінів та визначень цих термінів

Вихідні терміни:

- творча особистість;
- репродуктивна творча діяльність;
- продуктивна творча діяльність;
- творчі здібності;
- проектувальна функція педагогічної діяльності;
- конструювальна функція педагогічної діяльності;
- організаційна функція педагогічної діяльності;
- функція соціально-психологічного регулювання;
- розумова праця.

Завдання 1. Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 5 «Формування вченого як особистості». Зробити відповідність термінів та визначень цих термінів

Вихідні терміни:

- творча особистість;
- репродуктивна творча діяльність;
- продуктивна творча діяльність;
- творчі здібності;
- проектувальна функція педагогічної діяльності;
- конструювальна функція педагогічної діяльності;
- організаційна функція педагогічної діяльності;
- функція соціально-психологічного регулювання;
- розумова праця.

Завдання 2. Визначення наукових проблем.

Визначити наукові проблеми:

- a) у сфері фінансів домогосподарств;
- б) у сфері фінансів підприємств;
- в) у сфері державних фінансів. Запропонувати нові ідеї щодо усунення виявлених проблем.

Завдання 3. Визначення об'єкту та предмету дослідження.

У запропонованих публікаціях визначити об'єкт та предмет дослідження.

1. Поведінкові фінанси та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства (<http://efp.in.ua/uk/journal-article/380>).
2. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови (<http://spne.ukma.edu.ua/article/view/289545/283094>)
3. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку (<http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423>)
4. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні (<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-24>)

Написати рецензію. (Додаток А)

Завдання до самостійної роботи

1. Підготувати есе на тему:

1. Критерії та проблеми оцінки ефективності науково-дослідних робіт.
2. Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.
3. Державна реєстрація і облік відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій.
4. Науково-дослідницька діяльність студентів, її види та форми.

2. Підготувати доповіді на тему:

1. Види і форми наукового дослідження.
2. Сутність сучасного економічного дослідження.
3. Структура процесу наукових досліджень.
4. Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними.
5. Моделювання як спосіб наукового пізнання.

ТЕМА 6. АВТОРСЬКИЙ ПРОФІЛЬ**План заняття**

1. Авторський профіль.
2. ORCID (Open Researcher and Contributor ID).
3. Publons (Researcher ID).
4. Google Академія (Google Scholar).
5. Scopus Author ID.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Стадії наукового дослідження.
2. Генерування та ідентифікація наукової ідеї.
3. Гіпотеза наукового дослідження.
4. Моніторинг стану обраної проблеми.
5. Вибір теми наукового дослідження.
6. Формування структурних елементів наукового дослідження.
7. Порядок складання плану наукової роботи

Тести для самостійного опрацювання

- 1. Сукупність інформації в наукометричній базі даних щодо: місця роботи автора, його публікацій та їх цитованості, років**

публікаційної активності, галузі досліджень, співавторства, наукометричних показників, списку використаних в роботах літературних джерел – це:

- а) Scopus;
- б) індекс цитування;
- в) індекс Хірша;
- г) ідентифікатор автора;
- д) авторський профіль;
- е) інша відповідь.

2. Унікальний ідентифікатор, який використовується для того, щоб відрізнити Вас від інших дослідників, які мають однакові або подібні імена та допомагати пов'язати всі Ваші публікації та дослідження з Вашим профілем у базах даних або в Інтернеті – це:

- а) Scopus;
- б) індекс цитування;
- в) індекс Хірша;
- г) ідентифікатор автора;
- д) авторський профіль;
- е) інша відповідь.

3. Відкритий, міжнародний, мультидисциплінарний реєстр унікальних ідентифікаторів дослідників - це:

- а) Scopus;
- б) ORCID;
- в) індекс Хірша;
- г) ідентифікатор автора;
- д) авторський профіль;
- е) інша відповідь.

4. Інструкція ORCID – це:

- а) комерційний проєкт зі створення міжнародного реєстру вчених;
- б) некомерційний проєкт зі створення міжнародного реєстру вчених;
- в) некомерційний проєкт зі створення вітчизняного реєстру вчених;
- г) комерційний проєкт зі створення вітчизняного реєстру вчених;
- д) правильно г);
- е) інша відповідь.

5. Кожному учаснику ORCID присвоюється:

- а) унікальний 6-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника;
- б) унікальний 10-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника;
- в) унікальний 14-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника;
- г) унікальний 16-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника;
- д) унікальний 18-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника;
- е) інша відповідь.

6. Реєстр унікальних ідентифікаторів вчених від Clarivate Analytics (розробника платформи Web of Science) – це:

- а) Scopus;
- б) ORCID;
- в) Publons (Researcher ID);
- г) ідентифікатор автора;
- д) авторський профіль;
- е) інша відповідь.

7. Некомерційна спеціалізована пошукова система, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування – це:

- а) Scopus;
- б) ORCID;
- в) Publons (Researcher ID);
- г) ідентифікатор автора;
- д) Google Академія (Google Scholar);
- е) інша відповідь.

8. Google Академія вільна пошукова система, яка:

- а) відслідковує показники цитованості публікацій;
- б) вирішує проблему ідентифікації вчених з однаковими іменами та прізвищами та уніфікації різночитань імені дослідника;
- в) індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін;
- г) автоматично присвоюється досліднику, під час появи його публікацій у виданнях, що індексуються у наукометричній базі Scopus;
- д) правильно г);
- е) інша відповідь.

9. Нейтральна до джерел бібліографічна і реферативна база даних, створена незалежними експертами в даній області – це:

- а) Scopus;
- б) ORCID;
- в) Publons (Researcher ID);
- г) ідентифікатор автора;
- д) Google Академія (Google Scholar);
- е) інша відповідь.

10. Одна з найбільш важливих метрик діяльності дослідника, що показує впливовість вченого та його праць – це:

- а) Scopus;
- б) індекс цитування;
- в) індекс Хірша;
- г) ідентифікатор автора;
- д) авторський профіль;
- е) інша відповідь.

Практичні завдання та самостійна робота

1. Зареєструватися та отримати ORCID.
2. Написати кожному здобувачу вищої освіти тези до Тижня науки обсягом 2 сторінки А5, шрифт 11, абзац 1см, міжрядковий інтервал 1 см за наступними темами (Тема1. Теми рефератів; Тема 5 Самостійна робота). Приклад додається.

УДК 658.155(477)

Фатюха Н.Г.

к.е.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

Холод Д.І.

ст. гр. ФЕУ-0611 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ЗМЕНШЕННЯ ВИТРАТ ТОВ «ЛАСУНКА» НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Усі підприємства прагнуть знизити собівартість своєї продукції з метою отримання більшого прибутку. У процесі такого зниження виявляються майже всі складові підвищення ефективності виробництва включаючи підвищення продуктивності праці, економію матеріально-сировинних і паливно-енергетичних ресурсів поліпшення

використання основних фондів.

Розглянемо сильні та слабкі сторони ТОВ «Ласунка», а також можливості та загрози для підприємства, що наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 - Аналіз середовища підприємства ТОВ «Ласунка»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - позитивна репутація; - висока якість продукції; - високий рівень маркетингу; - провідна позиція на ринку; - високий рівень доходу. 	<ul style="list-style-type: none"> - високий ступінь зносу деяких видів обладнання; - сезонність попиту продукції; - вузький товарний портфель; - виникнення труднощів при створенні нової лінії продукції; - агресивність конкурентів і переманювання споживачів.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення обсягів продажів продукції за рахунок тенденцій здорового харчування; - оновлення виробничих процесів на виробництві; - високий рівень якості продукції за рахунок впровадження нових технологій; 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання маркетингової та ре-кламної політика конкурентів; - нестабільна політика в країні, щорічний контроль продукції за державними стандартами; - зниження попиту на продукцію за рахунок виходу нових продуктів конкурентів;
<ul style="list-style-type: none"> - розширення товарного портфелю і якості продукції; - підвищення ефективності рекламної діяльності підприємства; - збільшення обсягу доходів за рахунок нової лінії продукції; - підвищення зацікавленості у споживачів, охоплення нової аудиторії. 	<ul style="list-style-type: none"> - посилення маркетингових заходів підприємства; - зниження собівартості продукції за рахунок оновлення виробничих потужностей і нових технологій; - розвиток спілкування через SMM зі споживачами, посилення лояльності; - поява аналогічної продукції за характеристиками на ринку.

Таким чином, ТОВ «Ласунка» має сильні і слабкі сторони, можливості та загрози на ринку, що необхідно враховувати при розробці нової продукції.

Шляхи зниження витрат виробництва:

- економія витрат сировини, палива, енергії (предметів праці);
- зниження амортизаційних відрахувань на одиницю продукції за рахунок підвищення продуктивності засобів праці;
- зменшення заробітної плати на одиницю продукції за умови, що вона зростає повільніше за підвищення продуктивності праці;
- скорочення непродуктивних витрат на виробництві;
- правило заміщення чинників виробництва [1].

Отже, найефективнішим способом зниження собівартості продукції ТОВ «Ласунка» є впровадження економних технологій виробництва, використання світового досвіду щодо зниження витрат.

Не менш важливий фактор, що сприятиме скороченню витрат підприємства – дотримання всіх ключових принципів ефективного розміщення продуктивних сил, а саме скорочення шляхів між виробником та покупцем, між виробництвом і сировинною базою.

Література:

1. Шляхи зниження витрат виробництва. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://surl.li/nxwud>.
2. Офіційний сайт ТОВ «Ласунка». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lasunka.com/>.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

ТЕМА 7. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

План заняття

1. Стадії наукового дослідження.
2. Генерування та ідентифікація наукової ідеї.
3. Гіпотеза наукового дослідження.
4. Моніторинг стану обраної проблеми.

5. Вибір теми наукового дослідження.
6. Формування структурних елементів наукового дослідження.
7. Порядок складання плану наукової роботи.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Охарактеризуйте етапи наукового дослідження.
2. Поясніть, що являє собою наукова ідея, що покладене в її основу?
3. Що розуміють під технологією роботи з науковими ідеями?
4. Поясніть, які види ідей розрізняють у фінансовій науці?
5. Опишіть суть поняття «гіпотеза» і її значення в наукових дослідженнях.
6. Дайте характеристику стадій розвитку гіпотези.
7. Дайте визначення емпіричних завдань і методів дослідження.
8. Охарактеризуйте етапи вибору проблеми наукового дослідження.
9. Що розуміють під вивченням стану опрацювання наукової проблеми, в чому полягає його необхідність?
10. Що розуміють під теоретичними завданнями дослідження?
11. Завдання науково-дослідницької діяльності студентів.
12. Напрями науково-дослідницької діяльності у вищому навчальному закладі.
13. Вимоги до вибору теми дослідження.
14. Що розуміють під актуальністю наукового дослідження, як її визначити?
15. Поясніть зміст поняття «наукова новизна», як її формулюють?

Тести для самостійного опрацювання

- 1. Вихідним елементом процесу наукового дослідження є:**
  - а) виникнення ідеї, формулювання теми;
  - б) формулювання назви наукової публікації;
  - в) вибір наукового видання, де буде опубліковано наукову працю;
  - г) проведення експерименту, узагальнення наукових фактів і результатів.
- 2. Гіпотеза дослідження – це:**

а) методологічна характеристика дослідження, наукове припущення, висунуте для пояснення досліджуваного явища, яке потребує теоретичної та практичної перевірки для того, щоб стати достовірним науковим знанням;

б) один із засобів графічного представлення кількісних даних;

в) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками; одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем;

г) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті.

3. Наукова проблема – це:

а) висунута наукова гіпотеза;

б) форма наукового мислення щодо дослідження нового, котре виникло у процесі пізнання або практичної діяльності;

в) виявлення нових фактів та явищ;

г) усі відповіді правильні;

д) правильної відповіді немає.

4. На якому етапі наукового дослідження відбувається створення нової інформації, перетворення інформації за допомогою електронної техніки, застосування теоретичних і емпіричних методів дослідження:

а) дослідному;

б) презентаційному;

в) методичному;

г) на етапі конкретизації.

5. Під час формування гіпотез дослідження здійснюється:

а) обробка й аналіз результатів;

б) визначення наукового завдання і відпрацювання теоретичних передумов;

в) вивчення проблеми та вибір теми;

г) узагальнення результатів і формування висновків.

6. Вербальний виклад результатів дослідження у вигляді звіту про виконану науково-дослідну роботу, дисертації, студентської науково-дослідної роботи та інших форм подання завершеної наукової продукції – це:

а) узагальнення результатів дослідження;

б) реферування результатів дослідження;

в) анотація результатів дослідження;

г) кодифікація результатів дослідження.

7. За змістом наукові ідеї розмежують на:

- а) конкретні та абстрактні;
- б) постійні та змінні;
- в) вербальні та невербальні;
- г) загальні та одиничні.

8. За масштабами вираження наукові ідеї розмежують на:

- а) конкретні та абстрактні;
- б) локальні, регіональні, національні, міжнародні;
- в) одиничні, універсальні, трансцендентні, особливі;
- г) відкриті та закриті.

9. Що не належить до етапів вибору проблеми наукового дослідження:

- а) формулювання назви наукової публікації;
- б) формулювання проблеми та окреслення очікуваного результату;
- в) диференціація теми, підтем та дослідницьких питань;
- г) визначення актуальності, цінності проблеми для науки та практики.

10. Згорнутий в одне речення головний зміст наукової проблеми, який за допомогою ключових понять і сутнісних зв'язків між ними виражає головну ідею, мотив, спрямування наукового дослідження – це:

- а) тема дослідження;
- б) реферат дослідження;
- в) анотація дослідження;
- г) методологія дослідження.

Практичні завдання

Завдання 1. Здобувачі вищої освіти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 7 «Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку». Зробити відповідність термінів та визначень цих термінів

Вихідні терміни: наукове дослідження, гіпотеза, теоретична база, апробація, наукова ідея, наукова проблема, тема дослідження, актуальність, мета дослідження, завдання дослідження, наукова новизна, план наукової роботи.

Завдання 2. Групове завдання на формулювання теми, завдань та складання плану наукової роботи «Формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах» (<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18065/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%97%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf>).

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Визначення наукових результатів дослідження.

У запропонованих публікаціях:

1. Поведінкові фінанси та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства (<http://efp.in.ua/uk/journal-article/380>).
2. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови (<http://spne.ukma.edu.ua/article/view/289545/283094>)
3. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку (<http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423>)
4. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні (<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-24>)

визначити наукові результати дослідження. Написати відгук.

Завдання 2. Підготовка анотації.

До запропонованих публікацій:

У запропонованих публікаціях:

1. Поведінкові фінанси та їх вплив на фінансовий результат діяльності підприємства (<http://efp.in.ua/uk/journal-article/380>).
2. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови (<http://spne.ukma.edu.ua/article/view/289545/283094>)
3. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку (<http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423>)
4. Фондовий ринок як один із елементів фінансового ринку: історія та його сучасний стан в Україні (<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-3-115-24>)

написати анотацію. Скласти список ключових слів

ТЕМА 8. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

План заняття

1. Особливості та основні ознаки наукового стилю мови.
2. Загальний порядок оформлення наукової роботи.
3. Порядок формування окремих елементів наукової роботи.
4. Оформлення списку використаних джерел та посилань на нього.
5. Академічна доброчесність.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Поясність, що розуміють під стилем мови? Які стилі мови розрізняють?
2. Охарактеризуйте науковий стиль, в чому його відмінність від публіцистичного та інших стилів викладення думки?
3. Які Ви знаєте вимоги до мови наукової праці?
4. Чим визначені вимоги до оформлення наукових праць в Україні?
5. Які технічні вимоги до розміщення тексту у наукових роботах?
6. Поясність, яким чином оформляються ілюстративні матеріали у наукових роботах?
7. Які вимоги до оформлення табличного матеріалу Ви знаєте?
8. Яким чином оформляють примітки та зноски у наукових роботах?
9. Охарактеризуйте вимоги до оформлення додатків.
10. Правила оформлення формул у наукових роботах.
11. Що розуміють під бібліографічним описом?
12. Які вимоги до оформлення списку літератури Ви знаєте?
13. Що розуміють під References і для чого він необхідний?
14. Що розуміють під плагіатом, які види плагіату Ви знаєте?
15. Яким чином можна перевірити наукову роботу на унікальність

Тести для самостійного опрацювання

- 1. Основними стильовими ознаками наукового стилю є:**
  - а) абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність;
  - б) однозначність і точність, ясність і об'єктивність викладу;

в) доказовість, використання коротких простих речень, експресивність;

г) немає правильної відповіді.

2. Формально-логічний спосіб викладення матеріалу, вживання спеціальної термінології, використання якої вимагає особливої точності, наявності власних думок, обґрунтування висновків – це:

а) мова наукової праці;

б) методика наукової праці;

в) методологія наукової праці;

г) прийом наукової праці.

3. Формат аркуша білого паперу, який має параметри 210x297 мм – це формат:

а) А4;

б) Б4;

в) А1;

г) А6.

4. Позначення рисунка у науковій роботі «рис. 1.2» означає, що це:

а) другий рисунок першого розділу;

б) перший рисунок другого розділу;

в) другий підрисунок першого рисунка;

г) рисунок перший на другій сторінці.

5. Якщо виникає необхідність перенести частину таблиці 2.2 на наступну сторінку, то над цією частиною пишуть:

а) продовження таблиці 2.2;

б) друга частина таблиці 2.2;

в) таблиця 2.2;

г) завершення таблиці 2.2.

6. Пояснення до окремих даних, наведених у тексті або таблицях, оформлюють:

а) цитатою;

б) посиланням;

в) виноскою;

г) немає правильної відповіді.

7. Виберіть варіант, де джерело літератури оформлене відповідно до вимог:

а) Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. – К.: Ліра-К. – 2018. – 352 с.

б) Власенко Л. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / А. Ладанюк, В. Кишенько. К.: Ліра-К, 2018. -352 с.

в) Методологія наукових досліджень: навч. посібник / Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. 2018, К.: Ліра-К, 352 стор.

г) Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Ліра-К, 2018. 352 с.

8. Які букви алфавіту не можна використовувати для позначення додатків:

а) І, Ї, О, Б;

б) Б, В, Г;

в) голосні;

г) можна використовувати усі букви алфавіту.

9. Бібліографічний опис – це:

а) стислий виклад змісту певного документа з основними фактичними даними;

б) сукупність бібліографічних відомостей про документ в цілому, його складову частину або групу документів, які використані при здійсненні наукової роботи та наведені у списку використаних джерел за певними правилами;

в) процес складання стислої характеристики змісту;

г) немає правильної відповіді.

10. Перефразування чужої праці без згадування оригінального автора – це:

а) рерайт;

б) компіляція;

в) фразування;

г) констатація.

Теми рефератів

1. Цінності академічної доброчесності.
2. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях.
3. Запобігання та виявлення академічного плагіату.

Практичні завдання

Завдання 1. Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 8 «Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни: Науковий стиль, монографія, підручник, мова наукової праці, ДСТУ8302:2015, міжрядковий інтервал, титульний аркуш, посилання на літературу, зноска, примітка, додаток, бібліографічний опис, плагіат, унікальність, рерайт, компіляція, цитування.

Завдання 2. Групове завдання на пошук помилок в оформленні переліку літератури.

1. Лапішко М.Л. Основи фінансово-статистичного аналізу економічних процесів / Лапішко М.Л. - Львів: Світ, 1995.-328стор.

2. Мармоза А.П. Практикум з теорії статистики: Навчальний посібник.- К.: Ніка-Центр; Ельга, 2003.- стор.344

3. Парфенцева Н.О. Міжнародні статистичні класифікації в Україні. Впровадження і використання. - К.: Основи, 2000.145.

4. Статистика: Підручник. / Міністерство освіти України, Київський національний економічний університет. / За ред. Герасименко С.С.- К.: КНЕУ, 2003.- 468 с.

5. Уманець Т.В. загальна теорія статистики: Навч. посіб. - К.: Знання, 2006 - 239 с.

6. Цал – Цалко. Фінансовий аналіз. К.: Цетр учбової літератури, 2008. 566

7. Річна звітність ПАТ «Мотор Січ». <http://smida.gov.ua>.

8. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. Синицький А.А. Аналіз методів планування операційного прибутку промислового підприємства. Економічні науки. Хмельницький національний університет. 2012.- №. -20. - 21-25с.

10. Яценко В. М. Чистий дохід та прибуток підприємства: тлумачення, формування та розподіл / Яценко В. М. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. 2012. № 30(1). Стор. 12-15.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Сформулюйте три варіанти мети дослідження за вибраною темою дипломної роботи.

Завдання 2. Для кожного варіанта мети розробіть перелік завдань.

Завдання 3. На основі типової структури дипломної магістерської роботи розробіть проєкт плану роботи.

Завдання 4. На основі плану дипломної роботи обґрунтуйте можливі методи дослідження за кожним підрозділом.

ТЕМА 9. АПРОБАЦІЯ ТА ПУБЛІКАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

План заняття

1. Наукова стаття.
2. Структура наукового реферату і наукових тез.
3. Доповідь на науковій конференції.
4. Звіт про результати наукових досліджень.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Розкрийте зміст наукової публікації та її функції.
2. Як класифікуються наукові видання за різними ознаками?
3. Що належить до періодичних і неперіодичних видань?
4. В чому полягає необхідність застосування десяткового класифікатора УДК в наукових публікаціях?
5. Поясніть, яку інформацію необхідно відобразити у вступі до наукової публікації?
6. Охарактеризуйте тезисно основні вимоги до змісту наукової статті.
7. Що являють собою авторський та умовний друкований аркуші? Яке їхнє значення у визначенні обсягів наукової продукції?
8. Обґрунтуйте прийоми викладення матеріалу наукової статті. Звіт про науково-дослідну роботу вступна частина основна частина додатки титульний аркуш список авторів реферат зміст перелік умовних позначень (за потреби) вступ висновки опис об'єкта дослідження питання дослідження методика дослідження

9. Поясніть, в чому полягає відмінність між інформативним та розширеним рефератом?

10. Охарактеризуйте жанри наукової статті.

11. Розкрийте основні складові розширеного реферату, що у них відображено?

12. Які є види доповідей? Дайте їм характеристику.

13. Поясніть, в чому полягає відмінність між науковою статтею та тезами?

14. Охарактеризуйте особливості доповіді на науковій конференції. Яких правил необхідно дотримуватись?

15. Поясніть, яку інформацію містить вступна частина звіту про результати науково-дослідної роботи.

Тести для самостійного опрацювання

1. Анотація – це:

а) коротка роз'яснювальна чи критична примітка, що впливає за бібліографічним описом якого-небудь твору (на звороті титульного листа книги, на каталожній картці і т.д.);

б) думка, істинність якої перевірена і доведена практикою;

в) складова частина доведення;

г) частина всієї досліджуваної (генеральної) сукупності, яка є безпосереднім об'єктом вивчення за розробленою методикою.

2. Індекс, який використовують для систематизації різноманітної друкованої продукції із занесенням її у відповідні картотеки – це:

а) індекс цитованості;

б) індекс цін;

в) індекс універсального десятикового класифікатора;

г) індекс Хірша-10.

3. У якій частині наукової статті здійснюють Постановку наукової проблеми, відображають її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями державного та регіонального рівнів, значення для розвитку певної галузі науки або практичної діяльності:

а) методологія;

б) анотація;

в) ключові слова;

г) вступ

4. У якій частині наукової статті відображено науково-методичний рівень наукового пошуку і достовірність його результатів:

- а) методологія та методи дослідження;
- б) постановка проблеми;
- в) основний зміст;
- г) резюме.

5. Висновки – це:

- а) частина всієї досліджуваної (генеральної) сукупності, яка є безпосереднім об'єктом вивчення за розробленою методикою;
- б) стиснуте узагальнене викладення найбільш істотних, з погляду автора, результатів наукового дослідження;
- в) метод дослідження, спрямований на аналіз уже існуючих (раніше добутих в інших дослідженнях) даних відповідно до нових завдань;
- г) етап дослідження, який передбачає використання операцій порівняння, узагальнення та ін.

6. Ознаками тез є:

- а) ясність;
- б) багатозначність;
- в) точність;
- г) критичність;
- д) правильна відповідь А та В.

7. Перелік наукових фахових видань України затверджується в установленому порядку:

- а) Міністерством культури та інформаційної політики України;
- б) Національною комісією зі стандартів державної мови;
- в) Міністерством освіти і науки України
- г) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації;
- д) вищим навчальним закладом.

8. ISSN-номера видання – це:

- а) бібліотечна класифікація документів, яка широко використовується у всьому світі для систематизації документів;
- б) певна послідовність символів, призначена для підтвердження особи або її прав;
- в) унікальний номер, що використовується для ідентифікації друкованого або електронного періодичного видання;
- г) спосіб запису даних, зручний для зчитування машиною;

д) номер електронного документа в глобальній мережі Інтернет, завдяки якому суттєво спрощується пошук і використання матеріалів.

9. Тези доповіді – це:

а) охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель);

б) опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, конференції, симпозіуму) матеріали попереднього характеру, де викладено основні аспекти наукової доповіді;

в) наукова праця у вигляді книги з поглибленим вивченням однієї або кількох (тісно пов'язаних між собою) тем;

г) елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується перед висновками.

10. Рекомендований обсяг тез наукової доповіді становить:

а) 1-3 сторінки;

б) до 1 сторінки;

в) не менше 5 сторінок;

г) не менше 10 сторінок.

Практичні завдання

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 9 «Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни: Наукова публікація, універсальний десятковий класифікатор, авторський аркуш, умовний друкований аркуш, інформативний реферат, розширений реферат, тези доповіді, звіт про результати наукової роботи, жанр наукової статті, періодичне видання

Завдання 2.

Ситуаційна вправа «Науково-практичний семінар» за темою «Формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах».

Завдання до самостійної роботи

Підготувати наукові доповіді:

1. Способи оприлюднення та апробації наукових результатів
2. Порядок проведення наукових конференцій, симпозіумів, семінарів
3. Зміст та особливості оформлення наукового звіту.

ТЕМА 10. НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ: ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОФОРМЛЕННЯ

План заняття

1. Загальні засади щодо вимог підготовки магістерських робіт.
2. Структура та обсяг роботи.
3. Підготовка розділів магістерської роботи.
4. Оформлення магістерської роботи.
5. Захист дипломної роботи.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення «магістерської роботи» та назвіть її мету й основні завдання.
2. Назвіть основні елементи структури магістерської роботи.
3. Назвіть підходи щодо формулювання тематики магістерських робіт.
4. Назвіть основні підходи до вибору теми магістерської роботи.
5. Назвіть підходи щодо формулювання мети і завдання магістерської роботи.
6. Назвіть основні вимоги до магістерської роботи.
7. Назвіть основні етапи виконання магістерської роботи та охарактеризуйте їх.
8. Охарактеризуйте етапи і прийоми підготовки рукопису магістерської роботи.
9. Охарактеризуйте зміст розділів магістерської роботи.
10. Визначте процес складання бібліографії до наукового дослідження.
11. Назвіть загальні вимоги до цитування та посилань у магістерській роботі.
12. Назвіть основні види апробації і впровадження результатів наукового дослідження у практику.
13. Визначте процедуру захисту магістерської роботи.

14. Назвіть інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Тести для самостійного опрацювання

1. Магістерська робота це робота, що направлена на:

- а) набуття студентом теоретичних знань;
- б) контроль набутих студентом знань у процесі навчання;
- в) формування у студентів вмінь та навичок практичної діяльності;
- г) демонстрацію студентом вмінь самостійної науково-дослідницької діяльності;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

2. Тематика магістерських робіт:

- а) відповідає науковим інтересам авторів;
- б) щорічно поновлюється та переглядається кафедрою;
- в) затверджена програмами Міністерства освіти і науки України;
- г) відповідає базам практики студентів;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

3. Магістерська робота повинна містити:

- а) розроблені автором положення наукового характеру;
- б) розроблені автором положення методичного характеру;
- в) розроблені автором положення прикладного характеру;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді а) та б);
- е) правильні відповіді а) та в).

4. Які елементи не містить вступ магістерської роботи:

- а) анотація;
- б) мета дослідження;
- в) наукова новизна;
- г) практичне значення;
- д) завдання роботи;
- е) інша відповідь.

5. Посилання в тексті магістерської роботи роблять:

- а) відповідно до їх переліку;
- б) в квадратних дужках;
- в) в квадратних дужках з вказанням номерів сторінок;
- г) не обов'язково їх робити;

д) усі відповіді правильні;

е) інша відповідь.

6. Доповніть правила оформлення роботи:

а) шрифт - .....

б) міжрядковий інтервал - .....

в) поля: праве - .....

ліве - .....

верхнє - .....

нижнє - .....

г) заголовки друкують - .....

д) сторінки нумеруються - .....

7. Номер таблиці складається:

а) послідовно;

б) з номера розділу і порядкового номера;

в) з номера розділу і порядкового номера в межах розділу.

8. Номер ілюстрації складається:

а) послідовно;

б) з номера розділу і порядкового номера;

в) з номера розділу і порядкового номера в межах розділу.

9. Які документи не додаються до дипломної роботи до захисту:

а) подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи;

б) електронну копію ДР та публікацій в pdf форматі для розміщення в репозитарії НУ «Запорізька політехніка»;

в) ілюстративний матеріал;

г) характеристику студента;

д) висновок наукового керівника;

е) інша відповідь.

10. Зброшурована магістерська робота після попереднього захисту подається завідувачу випускової кафедри не пізніше:

а) ніж за 15 днів до захисту;

б) ніж за 10 днів до захисту;

в) ніж за 5 днів до захисту;

г) напередодні захисту;

д) в день захисту;

е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1.

Основні поняття теми.

Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Курсова робота	є глибоке осмислення професійної проблеми, комплексне оволодіння матеріалом, методами наукового дослідження, практичне застосування теоретичних знань при розробці інноваційних пропозицій у певній галузі економіки і прийняття відповідних управлінських рішень
2. Магістерська робота	розкриває зміст дослідження
3. Основне завдання роботи	описується сучасний стан досліджуваного об'єкта, наводяться методи вирішення завдань і їхні порівняльні оцінки, здійснюється аналіз і критична оцінка практики управлінської діяльності стосовно визначеного об'єкта дослідження, його стану та перспектив розвитку, розробляється загальна методика дослідження
4. Метою магістерської роботи	містить джерела, з котрих у роботі використано матеріали, окремі результати, ідеї чи висновки для розробки власних проблем, завдань, питань
5. Вступ	є самостійним навчально-науковим дослідженням студента, яке виконується на кожному курсі з певної дисципліни
6. Основна частина	призначена для попереднього ознайомлення з ДР
7. Другий розділ	продемонструвати рівень наукової кваліфікації автора, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання
8. Висновки	повинен давати уявлення про зміст дипломної магістерської роботи і включати 5-7 слів (словосполучень) у називному відмінку, виконаних у рядок через кому, великими літерами
9. Бібліографічний список	розкриває суть і стан дослідженості наукової проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми

Назва терміна	Визначення
10. Додатки	Розміщують допоміжні або додаткові матеріали, які переобтяжують текст основної частини, але необхідні для повноти її сприйняття
11. Анотація	це самостійна науково-дослідницька кваліфікаційна робота, що синтезує підсумок теоретичної і практичної підготовки в рамках нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми (ОПП), підготовки магістра за відповідною спеціальністю і є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою
12. Перелік ключових слів	наводяться основні наукові результати, отримані автором особисто, стисло викладаються підсумки проведеного дослідження.

Завдання 2. Відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» оформити наданий список літератури.

1. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень : навч. посібник. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
2. Грабченко А.І. Методи наукових досліджень. навч. посібник / А.І. Грабченко, В.О. Федорович, Я.М. Гаращенко. – Х. : НТУ «ХП», 2009. 142 стор.
3. Дороніна М.С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібник – ВД «ІНЖЕК», 2007. – 120 с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень Конверський А.Є.: навч. посібник / за ред. А.Є. Конверського. – Київ. : Центр навч. л-ри, 2010,352 с.
5. Корягін М.В. Основи наукових досліджень: навч. посібник \ М.В. Корягін, М.Ю. Чік. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
6. Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю.М. Краснобокий. \ К. : Наук. світ, 2000. – 83 ст.
7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К, Кондор, 2006 рік. – 192 сторінок.

8. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б.І. Мокін, О.Б. Мокін. – Вінниця, ВНТУ, 2014 р. – 180 с.

9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського, К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 352 стор.

Завдання 3. Групове завдання на опрацювання вимог до змісту й оформлення основних структурних елементів дисертації «Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири» (https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_pidkhomnyi.pdf).

Завдання 4.

Розробіть проєкт рецензії сторонньої організації на дипломну роботу.

Завдання 5.

Визначте бажану послідовність подання матеріалу у вступі дипломної роботи та заповніть перший стовпчик таблиці:

Послідовність подання матеріалу у вступі дипломної роботи

№ з/п	Змістове наповнення фрагмента вступу
	Стан наукових розробок у досліджуваній проблемі
	Предмет дослідження
	Мета дипломної роботи
	Отримані результати та їх новизна
	Актуальність досліджуваної проблеми/завдання
	Методи дослідження
	Об'єкт дослідження
	Виділення завдань, що є недостатньо дослідженими
	Завдання дипломної роботи

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Підготовка есе на тему:

1. Мова та стиль наукового мовлення.
2. Принципи наукової праці.
3. Робота над текстом наукового дослідження.
4. Графічний спосіб викладання ілюстративного матеріалу.
5. Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.

6. Мистецтво виступу перед аудиторією.

Завдання 2. Підготовка доповіді на тему:

1. Рекомендації до написання наукових текстів.
2. Вимоги до друку рукописів.
3. Підготовка наукових публікацій. Особливості підготовки статті і тез доповіді.
4. Структура реферату, анотації та їх написання.
5. Підходи до підготовки доповіді та тез доповіді.
6. Елементи навчально-дослідної роботи в магістерській роботі.
7. Кваліфікаційна робота магістра як навчально-дослідна робота.
8. Етапи технології роботи над кваліфікаційною роботою магістра.
9. Особливості роботи над кваліфікаційною роботою магістра як навчально-дослідною роботою.
10. Підготовка до захисту і захист кваліфікаційної роботи

**ТЕМА 11. НАУКОВІ ШКОЛИ. КВАЛІФІКАЦІЙНІ РІВНІ.
НАУКОВІ ЗВАННЯ ТА СТУПЕНІ**

План заняття

1. Наукові школи.
2. Національна рамка кваліфікації.
3. Наукові ступені.
4. Наукові звання та посади.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Які колективи дослідників можна назвати «Науковою школою»?
2. Що таке Національна рамка кваліфікації?
3. Які кваліфікаційні рівні Вам відомі?
4. Які наукові ступені Вам відомі?
5. Які наукові кваліфікаційні системи Вам відомі?
6. Які вчені звання існують в Україні?
7. Які існують посади в наукових установах та організаціях України?
8. Які кваліфікаційні вимоги до посади асистента, викладача, доцента, професора?

9. Які права та обов'язки у асистента, викладача, доцента, професора?

10. Поміркуйте, щоб Ви могли додати власного, чи навпаки змінити, у системі рамки Національної кваліфікації?

Практичні завдання самостійна робота

Підготувати есе на тему:

1 Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.

2 Наукові школи та їх роль у науці

3. Наукова школа: її ознаки та призначення

4. Шляхи формування наукової школи

5. Наукова школа як фактор розвитку економічної науки

ТЕМА 12. СПОСОБИ ЗАХИСТУ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

План заняття

1. Основні аспекти авторського права.

2. Основні поняття авторського права.

3. Історичні передумови виникнення вітчизняної системи охорони авторського права

4. Об'єкти й суб'єкти авторського права.

5. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення основним поняттям авторського права.

2. Які історичні передумови виникнення права на авторство?

3. Назвіть чотири етапи еволюції авторського права.

4. Особливості вітчизняної системи охорони авторського права?

5. Об'єкти авторського права. Наведіть приклади.

6. Що таке суб'єкти авторського права?

7. Що не є суб'єктами авторського права. Чому?

8. Що не регламентується як суб'єкт авторського права?

9. Поясніть на прикладі, що таке неподільне співавторство?

10. Якими документами регламентуються відносини в сфері авторського права в Україні?

Тести для самостійного опрацювання

1. Об'єктом авторсько-правових відносин є:

- а) нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості;
- б) матеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості;
- в) нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме – твори науки, літератури, мистецтва;
- г) нематеріальне благо у вигляді творів науки, літератури, мистецтва.

2. Другий етап еволюції авторського права:

- а) приблизно XII–XVIII ст.
- б) приблизно XII ст.
- в) приблизно XVIII ст.
- г) приблизно XI ст.

3. Інтернаціоналізація правової охорони товарних знаків була започаткована:

- а) Європейською конвенцією з прав людини;
- б) Паризькою конвенцією про охорону промислової власності;
- в) конвенцією Міжнародної організації праці;
- г) Конвенція про кіберзлочинність.

4. Набір виключних прав, які дозволяють авторам отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності – це:

- а) суміжне право;
- б) авторське право;
- в) інтелектуальна власність;
- г) інноваційний продукт.

5. Вимагання визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в його примірниках і за будь якого публічного використання твору, якщо це практично можливо – відноситься до:

- а) найманові права автора;
- б) майнові права автора;
- в) інтелектуальна власність;
- г) авторське право.

6. Виключне право на використання твору у будь-якій формі - відноситься до:

- а) найманові права автора;
- б) майнові права автора;

в) інтелектуальна власність;

г) авторське право.

7. Об'єктами авторського права є:

а) твори літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі;

б) твори у галузі науки, мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі

в) твори у галузі науки, літератури, виражені в будь-якій об'єктивній формі

г) твори у галузі науки, літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі.

8. Сфера духовного виробництва, інтелектуальна діяльність людини, яка характеризується певними якостями – це:

а) твір;

б) творчість;

в) творчий продукт;

г) інтелектуальна власність.

9. Результат відображення у свідомості людини оточуючої її об'єктивної дійсності – це:

а) твір;

б) творчість;

в) творчий продукт;

г) інтелектуальна власність.

10. Результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів – це:

а) твір;

б) творчість;

в) творчий продукт;

г) інтелектуальна власність.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

Представлена таблиця з назвами термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів:

Назва терміна	Визначення
1. Авторське право в об'єктивному розумінні	становлення правової охорони результатів творчої діяльності характеризується привілеями
2. Авторське право в суб'єктивному розумінні	сфера духовного виробництва, інтелектуальна діяльність людини, яка характеризується певними якостями
3. Об'єктом авторсько-правових відносин є	результат відображення у свідомості людини оточуючої її об'єктивної дійсності.
4. Другий етап еволюції авторського права	фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, тобто безпосередній створювач твору
5. Об'єктами авторського права є	нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме – твори науки, літератури, мистецтва
6. Творчість	кількох осіб при створенні твору спільною творчою працею
7. Продукт творчості	являє собою сукупність правових норм, що регулюють коло суспільних відносин зі створення та використання творів науки, літератури і мистецтва.
8. Твір	твір складається із частин, створених різними авторами, і кожна з них має самостійне значення та може використовуватися відокремлено від твору в цілому
9. Автором є	твори у галузі науки, літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі
10. Співавторами є	особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора у зв'язку зі створенням ним твору і охороняються законом.
11. Неподільне співавторство	твір утворює одне нерозривне ціле
12. Подільне співавторство	результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо.

Завдання до самостійної роботи

Підготувати доповіді:

1. Інтелектуальна власність як каталізатор інноваційного розвитку: аналіз впливу на соціально-економічні відносини.

2. Інтелектуальна власність і конкурентоспроможність національної економіки
3. Правові аспекти захисту інтелектуальної власності та їх вплив на соціально-економічні відносини.
4. Історія розвитку авторського права та суміжних прав.
5. Авторські права в цифрову епоху: виклики та рішення.
6. Роль авторського права і суміжних прав у розвитку культурної індустрії

5 ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

1. Наука як система знань
2. Види й етапи наукових досліджень
3. Методологія наукового дослідження
4. Категоріальний апарат наукового дослідження
5. Процес проведення наукового дослідження
6. Зв'язки
7. Методи наукового дослідження
8. Емпіричні методи
9. Теоретичні методи наукового дослідження
10. Евристичні методи наукового пізнання
11. Методи економічного дослідження
12. Класичні методологічні підходи у наукових дослідженнях
13. Особливості неklasичних (сучасних) методологічних підходів
14. Об'єкт управління як складна відкрита система
15. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта управління
16. Аналіз навколишнього середовища
17. Аналіз цілей об'єкта управління
18. Системний підхід у стратегічному управлінні об'єктом
19. Види викладу науково-дослідної продукції
20. Зміст та особливості оформлення монографічної продукції
21. Зміст та особливості оформлення наукової статті
22. Зміст та особливості оформлення тез і матеріалів доповідей
23. Зміст та особливості оформлення наукового звіту
24. Реферативний виклад матеріалу
25. Загальна характеристика курсової роботи як самостійного навчально-наукового дослідження студента
26. Дипломна, магістерська робота: написання, оформлення, захист.
27. Документальні джерела інформації. Різновиди документів
28. Інформаційне забезпечення підготовки й написання дисертації. Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет.
29. Підготовка докторів філософії та докторів наук в Україні.
30. Узагальнені вимоги до організації підготовки та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня.
31. Нормативні вимоги до змісту й оформлення основних структурних елементів дисертації.
32. Організаційно-процесуальні новачі атестації докторів філософії в Україні

6 ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. В. П. Горина. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2023. 170 с.
2. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів та аспірантів всіх форм навчання спеціальностей 053 «Психологія», 011 «Освітні, педагогічні науки», 232 «Соціальне забезпечення» / О. Г. Романовський, А. І. Черкашин, Л. М. Грень та ін. –Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. – 150 с.
3. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. — Тернопіль, 2014.
4. Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: *Навч. посіб.* / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с
5. Кальниш Ю.Г. Методологія наукових досліджень: навч.-метод. посіб. для підг. магістрів за спец. 8.150101 Державна служба / Ю.Г. Кальниш, Л.М. Усаченко - К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 126 с.
6. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень: навч.посібник / В.Є. Юринець. - Львів: ЛНУ імені Івана Франка, - 2011. - 178 с.
7. Методологія наукових досліджень в фінансовій сфері [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання практич них завдань, лабораторних та самостійних робіт здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньої програми «Митний контроль» дру гого (магістерського) рівня / уклад. Ю. Б. Іванов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 56 с.

7 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. В. П. Горина. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2023. 170 с.
2. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібник / В. Є. Юринець. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.
3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
4. Невлюдов І.Ш., Олександров Ю.М., Андрусевич А.О., Чала О.О. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Prague, OKTAN PRINT, 2024 – 468 с. з іл.
5. Марта Мальська, Наталія Паньків Основи наукових досліджень : навчальний посібник / Марта Мальська, Наталія Паньків. – Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.
6. «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей»: Наказ Міністерства освіти і науки України № 1057 від 14.09.2011 . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text>.
7. Леоненко П., Федосов В., Юхименко П. Фінансова наука: генеза, еволюція та розвиток. *Ринок цінних паперів України*. 2017. № 1-2. С. 3-30. URL: <http://securities.usmdi.org/PDF/993.pdf>.
8. Лопух К. В. Історія економічного консерватизму: відродження старих цінностей у нових умовах. *Бізнес-інформ*. 2013. № 3. С. 376-381.
9. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ: Знання, 2012. 687 с.
10. Основи наукових досліджень: навчальний посібник / О.М. Сінчук, Т.М. Берідзе, М.Л. Барановська, О.В. Данілін, Д.О. Кальмус. Кременчук : ПП Щербатих О.В. 2022. 196 с.

Допоміжна

1. Ладанюк А.П. Методологія наукових досліджень /А. П. Ладанюк, Л. О. Власенко, В. Д. Кишенько. – Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
2. Медвідь В. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) /В. Медвідь, Ю. Данько, І. Коблянська. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.

3. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.

4. Партико З. Основи наукових досліджень. Підготовка дисертації. / Київ : Ліра-К, 2018. 232 с.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>

2. Офіційний сайт Асоціації українських банків. URL: <http://aub.org.ua>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

5. Урядовий портал /офіційний сайт Кабінету міністрів України/ Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>

7. Офіційний сайт Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/>

9. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://budget.rada.gov.ua/>

10. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/>

Додаток А
Приклад бланку рецензії

РЕЦЕНЗІЯ

на статтю _____

Автор _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Актуальність вибраної теми

---

2. Рівень обізнаності з проблемою _____

---

3. Аналіз статистичного (фактичного матеріалу)

---

4. Глибина наукового аналізу та ступінь володіння науковим апаратом

---

5. Зауваження

---

6. Висновки, оцінка

Рецензент _____ (вказати прізвище та ініціали, учений ступінь, звання) _____ (особистий підпис рецензента)

«_» _____ 2025 р.